

מראי מקומות- חולין פ"ז

שעומד להתגלות, דאל"כ, הרי כל מה שעומד להתגלות כגלוי דמי, ולא ככיסוי מקרי כלל, והביא שכן מבואר מהרא"ה בבדק הבית. ומה שהשוחטים שוחטים במקום שעומד להתגלות, כ' דאין רא' מזה, דמ"מ אינם עשויים להתכבד מיד, וא"כ אפשר שיבולע הדם ויתייבש ותהי' כארעא סמיכתא. ואפי' אם ינטל קצת, הרי קיי"ל דאפי' אם משהו נשאר מכוסה, סגי בזה.

(ג) **וחייבו ר"ג ליתן לו י' זהובים- כ' התורת חיים בב"ק (צא:), דאי' באור זרוע** דשיעור זה נלמד מאליעזר עבד אברהם, דנתן לרבקה שני צמידים על ידיה, וכת' דהי' עשרה זהב משקלם. ולמה הזכיר הפסוק משקלם, אלא להודיענו דכיון שרבקה גרמה לאליעזר לברך ד', א"כ מיד נתן לה שכרה, דהיינו העשרה זהובים של הברכה.

(ד) **וחייבו ר"ג ליתן לו י' זהובים- הק' החתם סופר**, מה שייך ליתן לו שכר ע"ז, הרי מי יכול לשער שכר מצוה בהאי עלמא. ועוד, מה הפסיד לו בכלל, הלא חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאו, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, ונמצא דלא מידי חסרי'. ותי' דחילוק יש בין מי שעושה המצוה בפועל למי שרק רוצה לעשות המצוה, דהיינו דמי שעושה בפועל עושהו בשמחה, שזכה לעשות מצות ד'. אבל מי שנאנס ואינו יכול לעשותו, הרי הוא נצטער על מה שלא הי' יכול לעשות המצוה. וא"כ, הרי חייבו חז"ל לשלם לו בשביל הצער שיש לו ע"מ שאינו יכול לקיים

המצוה [אולם לשון רש"י הוא דצריך לשלם לו מפני שהפסידו שכר, ולדבריו עדיין צ"ע קו' החת"ס. ועוד, הרי לפי החת"ס ק' מש"כ האור זרוע הנ"ל דהמקור הוא ממה שאליעזר נתן לרבקה, דלכאוי' אי"ז ענין בכלל להא דידן, דשם לא הי' שום צער, שהרי לא נטל ממנה זהובים ברכה, רק שהיא גרמה שהוא יברך, וצ"ע]. **ולכאוי' יהי' עוד נפק"מ בזה, במה שנח' הט"ז (יו"ד כ"ח, ח') והדברי חמודות (אות כה), בענין מי שמונע חברו מעשיית מצוה, אבל הוא עצמו לא עשאו, דהט"ז ס"ל דאינו חייב י' זהובים, דהחייב הוא בעד הנאת המצוה שנהנה העושה ע"י הפסד חברו, והדברי חמודות ס"ל דהחייב הוא משום דמנע ממנו המצוה,**

(א) **שחט ולא כסה וראהו אחר, חייב לכסות-** העיר רעק"א, הא זה מוכח מהמשנה לעיל, דהא קתני לעיל דחשו"ק ששחטו ואחרים רואין אותן, חייב אחר לכסות, ומה חי' לנו מתני' דהכא, והניח בקו'. וע' בתפארת יעקב שכ' ליישב דה"א דדוקא בחשו"ק, דאינם מחוייבין בכסוי, בזה אמרי' דהרואה חייב בכסוי, אבל בפקח, דכבר חל החיוב על השוחט לכסות, אימא דאחר אינו חייב. וגם להיפוך, אם לא קתני אלא מתני' דהכא, ה"א דרק משום דחל חיוב לכסות, צריך אחר לכסות, אבל בחשו"ק, אולי לא חל החיוב בכלל, ולכן אולי אין הרואה חייב לכסות, קמ"ל. עוד כ' ע"פ מש"כ להסתפק שם במי שרואה א' ששחט, ואין הרואה יודע אם הי' שחיטה כשרה או לא, וראה שלא כיסה השוחט את הדם, האם חייב הרואה לומר דרוב דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, א"כ מסתמא שחט כראוי, ולכן חייב הרואה לכסות, או אדרבה, כיון דהשוחט יש לו חזקת כשרות, מסתמא אם הי' שוחט כהוגן הי' כיסה הדם, ולכן אין הרואה חייב לכסות הדם, ומתני' מיירי שהרואה ראה ששחט כהוגן. וכ' דלפי צד הראשון, י"ל דזהו חי' מתני', דאע"פ דאין הרואה יודע דשחטו כהוגן, מ"מ כיון דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, חייב לכסות.

(ב) **כסהו ונתגלה- כ' התורת חיים דמשמע** מלשון המשנה דבדיעבד מיירי, אבל לכתחלה אסור לגלות הדם, ומשו"ה כ' לתמוה על השוחטים שרגילין לשחוט תרנגולים ברחוב העיר, מקום דריסת הרבים, אע"ג דודאי הוא חוזר ונתגלה מיד. ולכן כ' דמתני' אורחא דמילתא קתני, אבל באמת אפי' לכתחלה מותר לגלות הדם, דכיון דמיעט קרא דאם חוזר ונתגלה אין חיוב לכסותו, אלמא דכסוי לחוד עושה מצוה, דכיון שעשה הכיסוי והי' מכוסה אף רגע א', הרי אזלא המצוה, ומותר לגלותו אף לכתחלה. אולם ע' בתבואות שור (כ"ח, י"ח), דכ' דאפי' אם אמרי' דמותר לגלותו אחר שכסהו, זהו רק כל זמן שלא כסהו במקום

רק לענין דבר שאינו מינו, איכא מ"ד דכל זמן שטעמו נרגש, הוה כאילו הוא בעין. ומנ"ל לומר דלענין דבר שאין שייך בו טעם, כמו לענין כסוי וזריקת הדם, דאזלי לקולא כנגד הרוב. וכ' דדוחק לומר שהוא משום דניכר הוא, דא"כ מ"ש אם דיהה מראהו או אם ממשו ניכר, הרי ממ"נ ניכר, וא"כ אם אמרי' דאם דיהה מראהו מ"מ בטל ברוב משום דנתערב באופן שא"א להפרידם זה מזה, א"כ מ"ש אם מראהו ממשו, והניח בצ"ע. וע' בשפת אמת (זבחים עז:): דצייד דהלמ"מ הוא, דאף אם יש רוב מים, מ"מ כיון שיש בה מראה דם, דינו כדם, ע"ש באריכות.

(ז) **נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים- הק' השפת אמת (זבחים עז:)**, הרי הדם בטל ברוב יין, וא"כ איך מכשירין הדם ע"י רואין, דהא רק היכא דניכר הדם (כמו אם נתערב במים) אינו בטל, אבל ביין ודאי בטל ברוב. וצייד לתרץ דהב"ע דהיין נפל להדם, ומעיקר הדין באמת קמא קמא בטיל, רק מחומרא אמרי' דאם הי' כ"כ יין שאם הי' מים הי' מבטל שם דם מיני', אז אמרי' דמדרבנן אין דין דם עליו. אבל נתקשה גם בזה, דהא משמע בהמשך דגם בקמא קמא בטיל אמרי' דחוזר וניעור, וא"כ גם כאן, אם הי' כ"כ יין, למה אינו חוזר וניעור לבטל הדם, ונשאר בצ"ע.

(א) **לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך מים, ראשון ראשון בטל- יש לע', לימא להיפוך ג"כ, דאם נפלו מים לתוך דם, דראשון ראשון בטל, וא"כ אפי' אם אין בו מראית דם יהי' כשר לזריקה. כך הק' בקובץ שעורים (ח"ב, בכורות אות ד', במאמר המוסגר), ותי' ע"פ דברי העונג יו"ט, דכ' דלא מהני ביטול להכשיר חוטין שפסולין לציצית, דביטול אינו מועיל אלא להוריד את דיני הדבר המתבטל מעליו, אבל לא להעלות עליו דינים חדשים. וע"ש שכ' דבאמת זהו מח' ראשונים אם אמרי' כן או לא.**

(ב) **והוא דאיכא כזית- פרש"י, דם גמור. והק' רעק"א, הא משמע מרש"י דצריך לאכול כזית של דם גמור, וא"כ פשוט שהוא חייב. ועוד, אמאי לא נימא דטעם כעיקר. וכ' דאפשר דפירושו אם מעורב בו כזית עם דם**

ולפי החת"ס, ודאי החיוב הוא משום שמנע, לפי עי"ז גרם לו צער, ולא משום שהוא עושה המצוה.

(ה) **למאי נפקא מינה- יש לעי', אם העשרה זהובים הוא בשביל הברכה, א"כ לכאור' יש נפק"מ גדולה, דהיינו היכא שיש מצוה שאין בה ברכה. וע' ברמב"ן ובריטב"א דכ' דאפי' על הצד (דקיי"ל כן) דמשום ברכה הוא, ודאי היכא שיש מצוה בלא ברכה, חייב ליתן לו י' זהובים בשביל המצוה, וכל שאלת הגמ' הי' לענין אם כל ברכה הוי' י' זהובים בפנ"ע, או י' זהובים לכל המצוה. עוד הוסיף הריטב"א דהיכא שיש מצוה וברכה, אז כחדא חשיבא, ואין לו אלא י' זהובים** [ולכאור' מוכח כן מסוגיין, דהי' לפנינו מצוה וברכה של כיסוי הדם, ולא חייבו אלא י' זהובים].

(ו) **לברכת המזון- הק' רעק"א, מה הפסידו, הרי בלא זימון כ"א מברך לעצמו ואינו מפסידו כלום, ובזימון דא' מוציא אחרים, הרי כיון שיוצאים בדין שומע כעונה, הוי' כבמרך ממש. ואף אם נדחוק דשומע כעונה אינו כמברך ממש, הא בידו לברך לעצמו עם המזון, כדאי' בשו"ע (או"ח קפ"ג, ז'), דנכון שכ"א יאמר ברהמ"ז עם המברך, וא"כ לא הפסידו כלום. וע' בהערות להגרי"ש דתי' דאולי יש מעלה במה שמוציא אחרים** [דהיינו, דמיירי שיש אחרים שם, והי' הוא יכול להוציאם, וזה זכות יותר מסתם מברך, וכיון שהאחר נטל זה, בשביל זה צריך לשלם לזו].

(ז) **הא אידחי לי'- פרש"י, מכסוי, דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות. ודברי רש"י קשים להבינם, וכמו שהעירו הרש"ש והיעב"ץ, ע"ש במה שהגיהו ברש"י.**

(ח) **השב ואפי' מאה פעמים- הק' רעק"א, הרי התם כל אבידה הוי' אבידה מחדש, אבל הכא מפטר בפעם א' מכסוי, וא"כ מהו הדמיון, והניח בקו'. וכ' התפארת יעקב דמשמע מדברי רש"י דבלא הקרא דהשב היינו אמרי' דבאמת אי"צ להחזיר לו יותר מפעם א', וא"כ בא הכתוב לחדש דבאמת צריך להחזירו ק' פעמים, וא"כ שוב י"ל כן גם לענין כיסוי הדם.**

(ט) **דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם, חייב לכסות, וכו'- הק' החתם סופר, הרי קיי"ל דכל דבר שנתערב בחבירו בטל ברוב,**

קיצ תשפ"ו

גמור בכדי אכילת פרס, ואף אם אין אוכל
אלא מכולם כזית, חייב. וע"ע בהערות
להגרי"ש דג"כ ביאר על דרך זה טפי
באריכות.